

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Finansų rinkos dalyvių veikla

Elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų veiklos apžvalga

2023

Elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų veiklos apžvalga
Serija „Finansų rinkos dalyvių veikla“

ISSN 2669-0543 (online)

2023

Apžvalgą parengė
Finansų rinkos priežiūros departamento
Mokėjimo ir elektroninių pinigų įstaigų priežiūros skyrius
Pasiteirauti:
info@lb.lt

Nemokama informacijos linija +370 800 50 500

© Lietuvos bankas, 2024
Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius
www.lb.lt

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

TURINYS

POKYČIAI ELEKTRONINIŲ PINIGŲ IR MOKĖJIMO ĮSTAIGŲ SEKTORIJE	4
ELEKTRONINIŲ PINIGŲ IR MOKĖJIMO ĮSTAIGŲ PRIEŽIŪRA.....	5
RINKOS STRUKTŪRA.....	7
ELEKTRONINIŲ PINIGŲ IR MOKĖJIMO ĮSTAIGŲ KLIENTŲ STRUKTŪRA	8
MOKĖJIMO OPERACIJŲ SUMA IR LICENCINĖS PAJAMOS	10
KLIENTŲ LĖŠŲ APSAUGA.....	11
KAPITALAS.....	13
ĮSTAIGOS, TEIKIANČIOS MOKĖJIMO INICIJAVIMO IR SĄSKAITOS INFORMACIJOS PASLAUGAS.....	13
SKUNDAI	13

POKYČIAI ELEKTRONINIŲ PINIGŲ IR MOKĖJIMO ĮSTAIGŲ SEKTORIUJE

2023 m. pabaigoje Lietuvoje veikiančių elektroninių pinigų įstaigų (EPĮ) ir mokėjimo įstaigų (MI) skaičius sumažėjo 5 proc. ir metų pabaigoje jų buvo 125. 2023 m. gruodžio 31 d. Viešajame elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų sąrašė buvo įregistruotos 82 EPĮ ir 43 MI, iš jų 3 EPĮ ir 10 MI turėjo ribotos veiklos licenciją¹, galiojančią tik Lietuvos Respublikoje, 3 MI – licenciją teikti tik sąskaitos informacijos paslaugas (SIP)².

2023 m. Lietuvos bankas išnagrinėjo ir išdavė 4 naujas licencijas, 1 ribotą licenciją pakeitė į neribotos veiklos, išplėtė³ 16 įstaigų licencijas, įsigijo 15 ir panaikino 13 licencijų (dalis licencijų panaikinta pačių įstaigų prašymu, dalis – pritaikius poveikio priemonę).

Lietuvos banko iniciatyva pradėti organizuoti naujiems rinkos dalyviams skirti susitikimai „Kaip sekasi“. Jų tikslas – aptarti per pirmus šešis mėnesius nuo licencijos suteikimo patiriamus iššūkius veiklos pradžioje, tolesnius veiklos planus. 2023 m. suorganizuoti du tokie susitikimai.

Kokybinė EPĮ ir MI sektoriaus plėtra ir ilgalaikė jo sėkmė neatsiejama nuo atskirų įmonių ir viso sektoriaus brandos didinimo. Lietuvos bankas, atsižvelgdamas į sektoriaus išsakytą poreikį ir siekdamas užtikrinti grįžtamąjį ryšį, pradėjo skelbti informaciją apie EPĮ ir MI priežiūros veiksmų rezultatus valstybine ir anglų kalbomis. Aktuali informacija pateikiama ne tik per susitikimus, mokymus ir apžvalgas, bet ir viešai. Lietuvos bankas skelbia informaciją apie patikrinimų ir analizių metu nustatytus trūkumus, pažeidimus ir geriausios praktikos pavyzdžius.

2023 m. parengtos „Elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų rizikos valdymo reikalavimų laikymosi gairės“ – jos atliepia 2022 m. atliktą „[Elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų rizikos valdymo reikalavimų įgyvendinimo vertinimą](#)“ ir papildė Lietuvos banko valdybos nutarimų „Dėl Elektroninių pinigų įstaigų ir mokėjimo įstaigų valdymo sistemos ir gautų lėšų apsaugos reikalavimų aprašo patvirtinimo“ ir „Dėl Informacinių ir ryšių technologijų ir saugumo rizikos valdymo reikalavimų aprašo patvirtinimo“ bei Lietuvos banko rengtų [2022 m.](#) ir [2023 m.](#) lūkesčių raštų dėl [Gerosios elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų valdysenos praktikos principų](#) turinį. Paskelbti šias gaires Lietuvos bankas planuoja 2024 m.

2023 m. Lietuvos bankas intensyviai rengėsi [Kriptoturto rinkų reglamento](#) (MiCA reglamento) įgyvendinimui: atliko rinkos analizę, aktyviai dalyvavo europinėse darbo grupėse, prisidėjo rengiant Kriptoturto rinkų įstatymą ir su jo įgyvendinimu susijusius kitus teisės aktus nacionaliniu lygmeniu, didino vidinius personalo išteklius, kėlė Lietuvos banko tarnautojų kompetenciją, formavo lūkesčius rinkai (parengė ir viešai paskelbė [rašta](#) dėl pasirengimo MiCA reglamento įgyvendinimui), organizavo mokymus, konsultavo rinkos dalyvius ir intensyviai rengėsi sklandžiam bei veiksmingam licencijavimo proceso užtikrinimui.

2023 m. birželio mėn. Europos Komisija paskelbė naujus pasiūlymus dėl Mokėjimo paslaugų direktyvos (angl. *Payment Services Directive 3*, PSD3) ir reglamento (angl. *Payment Services Regulation*, PSR). Lietuvos bankas aktyviai dalyvauja šių teisės aktų derinimo procese (Europos Sąjungos Taryboje) ir teikia rekomendacijas, grindžiamas savo priežiūros veikloje sukaupta patirtimi ir įžvalgomis.

¹ Pagal ribotos veiklos licenciją neapmokėtų elektroninių pinigų vidurkis turi būti ne didesnis kaip 900 tūkst. Eur per mėn. ir (arba) per pastaruosius 12 mėn. įvykdytų mokėjimo operacijų sumos vidurkis – ne didesnis kaip 3 mln. Eur per mėn.

² Įstaigoms, turinčioms šią licenciją, nėra keliami kapitalo reikalavimai, tačiau būtina turėti profesinės civilinės atsakomybės draudimo apsaugą arba panašią garantiją.

³ 2023 m. ketvirtąjį ketvirtį išplėstų licencijų skaičius padidėjo dėl Europos bankininkystės institucijos (EBI) paskelbto išaiškinimo, kuriame nurodoma, kad paslauga, kai gautos įmokos jų gavėjams pervedamos individualiais pavedimais, kvalifikuotina kaip pinigų perlaida (Mokėjimų įstatymo (MI) 5 straipsnio 6 punktas), o paslauga, kai mokėjimo operacijos yra apdorojamos ir pagal sudarytas sutartis jų gavėjams pervedamos agreguotos gautų įmokų sumos, kvalifikuotina kaip gaunamų mokėjimų apdorojimas (MI 5 straipsnio 5 punktas).

ELEKTRONINIŲ PINIGŲ IR MOKĖJIMO ĮSTAIGŲ PRIEŽIŪRA

2023 m. EPĮ ir MĮ sektoriaus branda ir toliau buvo vienas iš Lietuvos banko strateginių tikslų. Lietuvos bankas organizavo konsultacinių renginių ciklą ir išsakė savo lūkesčius įstaigoms, apžvelgė prudenčines EPĮ ir MĮ bei mokėjimo paslaugų teikimo aktualijas. Renginių metu išskirta tinkamos valdysenos ir kontrolės funkcijų perdavimo, EPĮ ir MĮ priežiūros funkcijos valdymo, veiklos per tarpininkus reguliavimo fiktyvių įstaigų (angl. *empty shell*) problematikos svarba ir pateiktos įžvalgos bei rekomendacijos.

2023 m. parengtos skaidrės dėl EPĮ ir MĮ nuosavo kapitalo reikalavimų, siekiant pabrėžti, kad įstaigos turėtų nuolat laikytis vieno iš svarbiausių riziką ribojančių nuosavo kapitalo reikalavimų. Lietuvos bankas, atlikdamas įstaigų priežiūrą, nuolat vertina, kaip vykdomas nuosavo kapitalo reikalavimas. Ne mažiau svarbus ir tinkamas nuosavo kapitalo poreikio, užtikrinančio pakankamą įstaigos nuosavą kapitalą, dydis, kuris privalo būti pakankamas įstaigos prisiimamai rizikai, susijusiai su mokėjimo paslaugų teikimu, padengti.

2023 m. Lietuvos bankas atliko EPĮ ir MĮ anoniminę apklausą. Jos tikslas – įvertinti, ar EPĮ ir MĮ valdysena atitinka gerosios valdysenos praktikos principus. Apklausoje rezultatai parodė, kad apklausoje dalyvavusios rinkos dalyvės geriausios praktikos principais vadovaujasi tik iš dalies, didelė dalis neturi patvirtintų procedūrų dėl akcininkų ir su jais susijusių asmenų sandorių rizikos valdymo, neatliko vertinimo dėl neatitikties fiktyvių įmonių veiklos požymiams, nevertino tvarumo elementų taikymo įtakos, visi apklausos dalyviai turi dokumentuotas vidaus politikas, skirtas vidaus kontrolei užtikrinti, visos apklausoje dalyvavusios EPĮ turi už veiklos atitiktį atsakingus asmenis.

Lietuvos bankas, siekdamas įvertinti visos EPĮ ir MĮ rinkos rizikos valdymo reikalavimų įgyvendinimą ir geriausios praktikos taikymą, įvertino EPĮ ir MĮ rizikos valdymo aplinką ir kaip vykdomas rizikos valdymo procesas. Išanalizavus 80 rinkoje veikiančių įstaigų, prieita prie išvados, kad nė viena EPĮ ir MĮ nepasiekė aukščiausio vertinimo balo – 81 proc. įstaigų įvertintos kaip iš dalies atitinkančios arba neatitinkančios reikalavimų.

2023 m. Lietuvos bankas paskelbė lūkesčių raštą EPĮ ir MĮ vadovams. Jame pateikiami pastebėjimai ir rekomendacijos, į ką derėtų atkreipti dėmesį, teikiant licencines paslaugas, užtikrinant tinkamą valdyseną, nuosavo kapitalo reikalavimus, valdant rizikas, saugant klientų lėšas, ir kitais aktualiais klausimais. Jame atkreiptas dėmesys į tam tikrus finansų įstaigų veiklos trūkumus ir pateiktos rekomendacijos, Lietuvos banko nuomone, padėsiančios pagerinti mokėjimo paslaugų sklandesnį teikimą ir kokybę. Lūkesčių rašte pabrėžiama, kad tinkama įstaigos valdysena laikytina vienu iš svarbiausių veiksnių bendrovės veiklos tvarumui užtikrinti. Lietuvos bankui kelia rūpestį įstaigų valdymo sistema, kai įstaigų, priklausančių įmonių grupei, veiklos kontrolės ir rizikų valdymo mechanizmas yra sukonzentruotas įmonių grupėje, nors pačios įstaigos yra atsakingos už joms taikomų priežiūrinių reikalavimų įgyvendinimą. Lietuvos bankas pabrėžia, jog įstaigos privalo užtikrinti, kad jų veiklos kontrolės ir rizikų valdymo procesas, įskaitant ir dėl to priimamus sprendimus įstaigos lygiu, būtų įgyvendintas įstaigoje: turėti pakankamą skaičių kvalifikuotų darbuotojų, suprantančių Lietuvos teisės aktuose nustatytus reikalavimus, valdymo organas turi skirti pakankamai laiko įstaigos valdymo sprendimams priimti, įstaigos organų nariai turi aktyviai dalyvauti įstaigos vidaus valdymo sistemoje, gebėti priimti savarankiškus, pagrįstus ir objektyvius įstaigos valdymo sprendimus. Taip pat Lietuvos bankas išreiškė lūkestį, jog įstaigos užtikrintų tinkamą priežiūros ir valdymo funkcijų įstaigoje atskyrimą, kad nebūtų situacijų, kai sutampa prižiūrintieji ir prižiūrimieji asmenys. Pabrėžtina, kad pagrindinis įstaigų dėmesys turi būti skiriamas svarbių funkcijų kontrolei, įstaigos turėtų dažniau naudotis savo audito teisėmis, t. y. rinktis atlikti auditą pačios arba organizuoti išorės auditą.

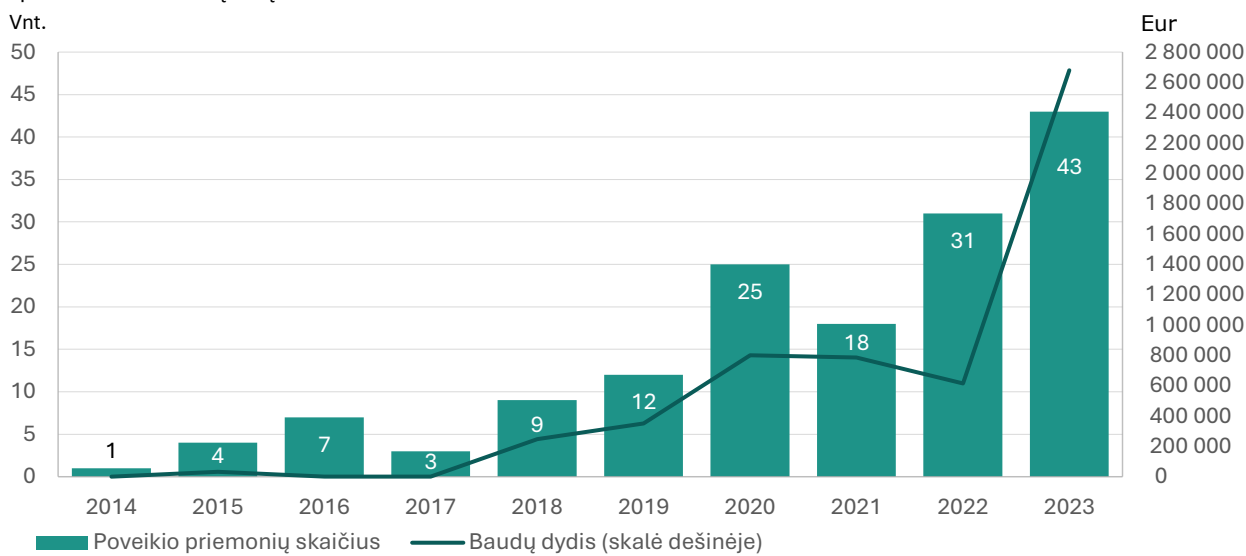
2023 m. Lietuvos bankas parengė Gerosios elektroninių pinigų ir mokėjimo įstaigų valdysenos praktikos principus. Rašte pabrėžiama, kokią didelę įtaką įstaigos atitikties užtikrinimui, skaidrumui ir patikimumui turi valdysenos sistema ir struktūra, vadovų ir (ar) akcininkų kompetencija, patirtis, interesų konfliktų valdymas, nepriklausomumas, teisingų duomenų Lietuvos bankui teikimas ir, žinoma, vidaus kontrolė, rizikos bei atitikties kultūra. Pažymėtina, kad teisingų duomenų teikimas Lietuvos bankui yra vadovo atsakomybė, be to, pabrėžiama, kad vienas iš sektoriaus brandos kriterijų – nustatytu terminu pateiktos kokybiškos periodinės ataskaitos. Lietuvos banko duomenimis, 36 proc. rinkos, ataskaitinio laikotarpio duomenis 2023 m. gruodžio 31 d. pateikė pavėluotai, 41 proc. – su klaidomis.

2023 m. Lietuvos bankas paskelbė lūkesčių raštą „Dėl mokėjimo paslaugų teikimo ir mokėjimo paslaugų vartotojų patirties gerinimo“, skirtą finansų įstaigoms. Jame atkreipiamas dėmesys į tam tikrus finansų įstaigų veiklos trūkumus ir pateikiamos rekomendacijos, Lietuvos banko nuomone, padėsiančios pagerinti mokėjimo paslaugų sklandesnį teikimą ir kokybę. Viena iš strateginių Lietuvos banko veiklos krypčių – vertę vartotojui kuriantis finansų sektorius, todėl, vykdamas finansų įstaigų, teikiančių mokėjimo paslaugas, priežiūrą, atkreipiamas dėmesys į informacijos pateikimo suprantamai ir aiškiai, terminų skaičiavimo, mokėjimo paslaugų vartotojų patirties gerinimo, taikant pinigų plovimo ir teroristų finansavimo (PPTF) prevencijos priemones, rizikos mažinimo (angl. *de-risking*) politikos taikymo, išlaidų limito mokėjimo operacijoms

pakeitimo, mokesčio už sustiprintą dalykinių santykių stebėseną taikymo, mokėjimo nurodymų atšaukimo ar atsekimo procedūrų sukčiavimo atvejais, EPJ ir MĮ tarpininkų ir elektroninių pinigų platintojų veiklos kontrolės svarbą.

Nuolat ieškoma būdų, kaip pasiekti rinkos dalyvių ir užtikrinti atitiktį reikalavimams (lūkesčių raštai, konsultaciniai renginiai, susitikimai), tačiau realią situaciją konkrečioje įstaigoje ar sektoriuje dažniausiai galima pastebėti tik patikrinimų, sektorinių analizių ar vizitų metu. 2023 m. atlikta 20 patikrinimų, sektorinių analizių ar vizitų – jie bendrai apėmė daugumą EPJ ir MĮ. Dėl pažeidimų, valdant PPTF ir (arba) nuosavo kapitalo rizikas, ir (arba) teikiamų paslaugų atitikties turimai licencijai reikalavimų netenkinimo, ataskaitų neteikimo laiku, klientų lėšų apsaugos ir nuosavo kapitalo reikalavimų nesilaikymo panaikintos 7 įstaigų licencijos, duoti 8 įspėjimai, 4 vieši paskelbimai apie papildomus pažeidimus, nušalintas 1 vadovas, 24 įstaigoms skirtos baudos (žr. 1 pav.). Plačiau apie Lietuvos banko taikytas poveikio priemones galima susipažinti Lietuvos banko [interneto svetainėje](#).

1 pav. Priežiūriniai EPJ ir MĮ veiksmai

Šaltinis: Lietuvos bankas.

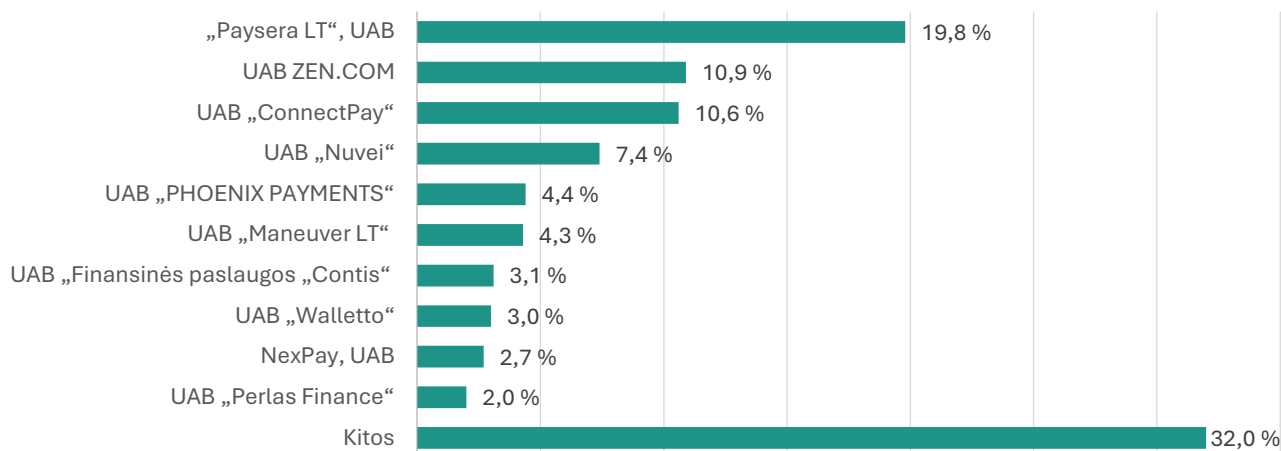
RINKOS STRUKTŪRA

Didžioji dalis šio sektoriaus įstaigų – mažos ir vidutinės įstaigos, sudarančios 75 proc. visų EPĮ ir MĮ, iš jų 7 (6 %) teikia mokėjimo inicijavimo paslaugas (MIP) ir SIP, 22 įstaigos (18 %) buvo komunalinių ir kitų įmokų rinkėjos. Didelės įstaigos pagal apyvartą užėmė 18 proc. rinkos, kitos 8 įstaigos (beveik 7 %) yra nevykdančios veiklos.

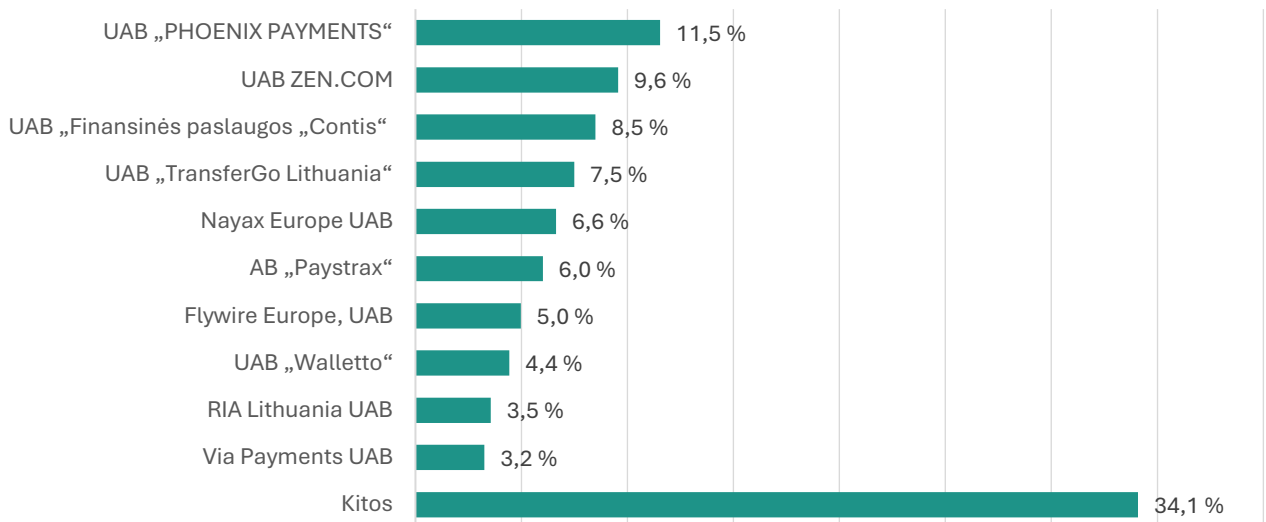
Kaip ir 2022 m., rinkoje pagrindinę veiklos dalį užėmė kelios įstaigos. Pagal per pastaruosius 12 mėn. atliktų mokėjimo operacijų bendrą sumą trijų įstaigų bendra užimama rinkos dalis sudarė 42, kitų rinkos dalyvių – nesiekė 10 proc. (žr. 2 pav.). Vertinant įstaigas pagal licencines pajamas, tik viena įstaiga rinkoje užima daugiau nei dešimtadalį visų licencinių pajamų.

2 pav. Didžiausios EPĮ ir MĮ pagal mokėjimo operacijų sumą ir licencines pajamas (rinkos dalis)

Pagal mokėjimo operacijų sumą (rinkos dalis)

Pagal licencines pajamas (rinkos dalis)

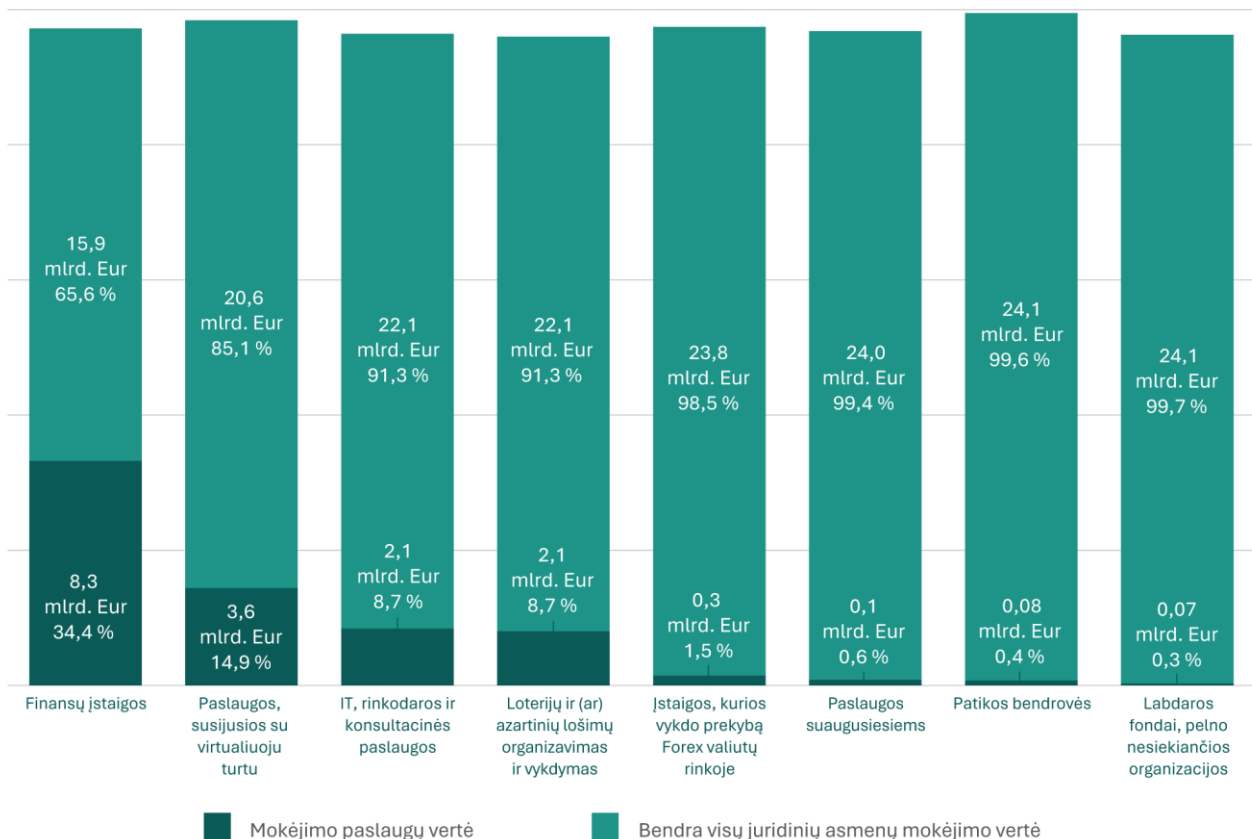
Šaltinis: Lietuvos bankas.

ELEKTRONINIŲ PINIGŲ IR MOKĖJIMO ĮSTAIGŲ KLIENTŲ STRUKTŪRA

EPJ ir MĮ 2023 m. pabaigoje turėjo 1,725 mln. aktyvių klientų. Nors aktyvių klientų skaičius, palyginti su 2022 m., sumažėjo beveik dvigubai (2022 m. rinkos dalyvės turėjo 3,3 mln. aktyvių klientų), bendra klientų atliekamų mokėjimų vertė padidėjo 9 proc. ir metų pabaigoje siekė beveik 36 mlrd. Eur (2022 m. – 33 mlrd. Eur). Fiziniai asmenys sudaro 95, juridiniai asmenys – 5 proc. aktyvių klientų. Tik dešimtadalis klientų fizinių asmenų yra Lietuvos piliečiai, 13 proc. fizinių asmenų yra rezidentai. Klientai juridiniai asmenys, kurių metų pabaigoje buvo šiek tiek daugiau nei 90 tūkst., įsteigti Lietuvoje, sudaro trečdalį visų juridinių asmenų, besinaudojančių rinkos dalyvių paslaugomis.

Du trečdalius mokėjimo operacijų apyvartos sudarė juridinių asmenų vykdomi mokėjimai. Sektorius aptarnauja klientus, kurių veikla sietina su aukštesne teroristų finansavimo rizika – nors tokie klientai, juridiniai asmenys, sektoriuje apžvelgiamo laikotarpio pabaigoje sudarė tik 10 proc. viso sektoriaus juridinių asmenų, tačiau jų operacijos pagal vertę sudarė 69 proc. visų juridinių asmenų operacijų vertės (žr. 3 pav.). Daugiau nei trečdalį visų juridinių asmenų mokėjimo operacijų vertės sudarė finansų įstaigų mokėjimo paslaugos, kurių atžvilgiu kyla rizika sunkiau nustatyti galutinį paslaugos naudotoją, 15 proc. bendros juridinių asmenų mokėjimo operacijų vertės sudarė klientai, teikiantys paslaugas, susijusias su virtualiuoju turtu – virtualiosiomis valiutomis teroristams yra lengva surinkti lėšas teroristiniams išpuoliams dėl paslaugos anonimiškumo ir menko reguliavimo. Po 9 proc. visų juridinių asmenų operacijų vertės sudarė informacinių technologijų (IT), rinkodaros ir konsultacinių paslaugų bei loterijų ir (ar) azartinių lošimų organizavimo (vykdymo) paslaugų teikėjų mokėjimo paslaugų vertės.

3 pav. Juridinių asmenų mokėjimo paslaugų vertė pagal veiklas, palyginti su bendra juridinių asmenų mokėjimo verte (2023 m. IV kv.)

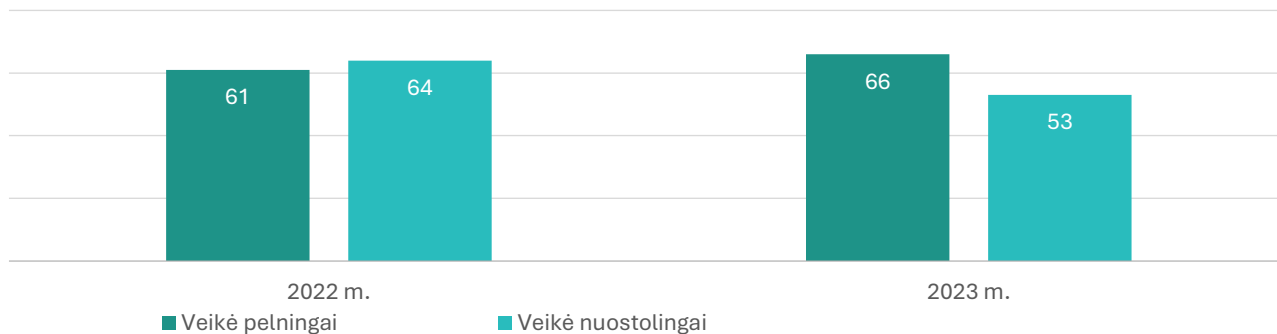
Šaltinis: Lietuvos bankas.

PELNINGUMAS

2023 m. sektoriaus pelnas – 3 mln. Eur. 2022 m. buvo nuostolingi – nuostolis sudarė daugiau nei 18 mln. Eur.

Sektoriaus veikla tapo pelninga, nes didėja pelningai veikiančių įstaigų dalis. 2023 m. pelningai veikė 55, 2022 m. – 47 proc. rinkos dalyvių (žr. 4 pav.). Palyginti su 2022 m., 39 proc. įstaigų ir toliau veikė pelningai, 36 proc. – nuostolingai. 15 proc. nuostolingų įstaigų tapo pelningomis, o 7 proc. pelningų – nuostolingomis. Kitos įstaigos nevykdo veiklos. Apie 80 proc. sektoriaus pelno uždirbo 12 įstaigų (2022 m. – 10) – daugiau nei 1 mln. Eur pelno iki mokesčių. Vienas rinkos dalyvis uždirbo apie penktadalį sektoriaus pelno.

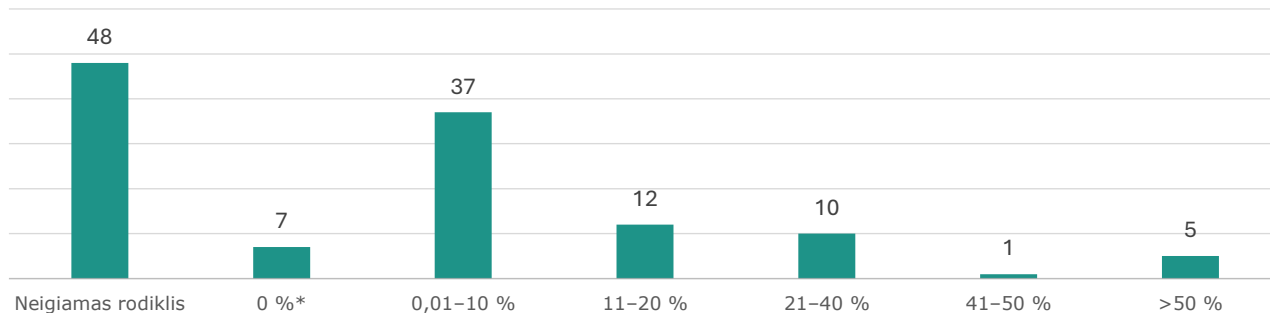
4 pav. Pelningos ir nuostolingos EPJ ir MĮ

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Beveik pusės rinkos dalyvių grynasis pelningumas yra neigiamas (žr. 5 pav.). Daugiau nei penktadalio įstaigų grynojo pelningumo rodiklis yra didesnis kaip 10 proc.: nors tai ir parodo gerą įmonės veiklos efektyvumą, tačiau konkrečiam ekonominiam sektoriui tai gali būti indikacija ir apie galimus fiktyvių įstaigų požymius, ir apie didelės rizikos segmento klientų, kuriems paslaugos yra teikiamos brangiau, aptarnavimą.

5 pav. Įstaigų pelningumo rodikliai

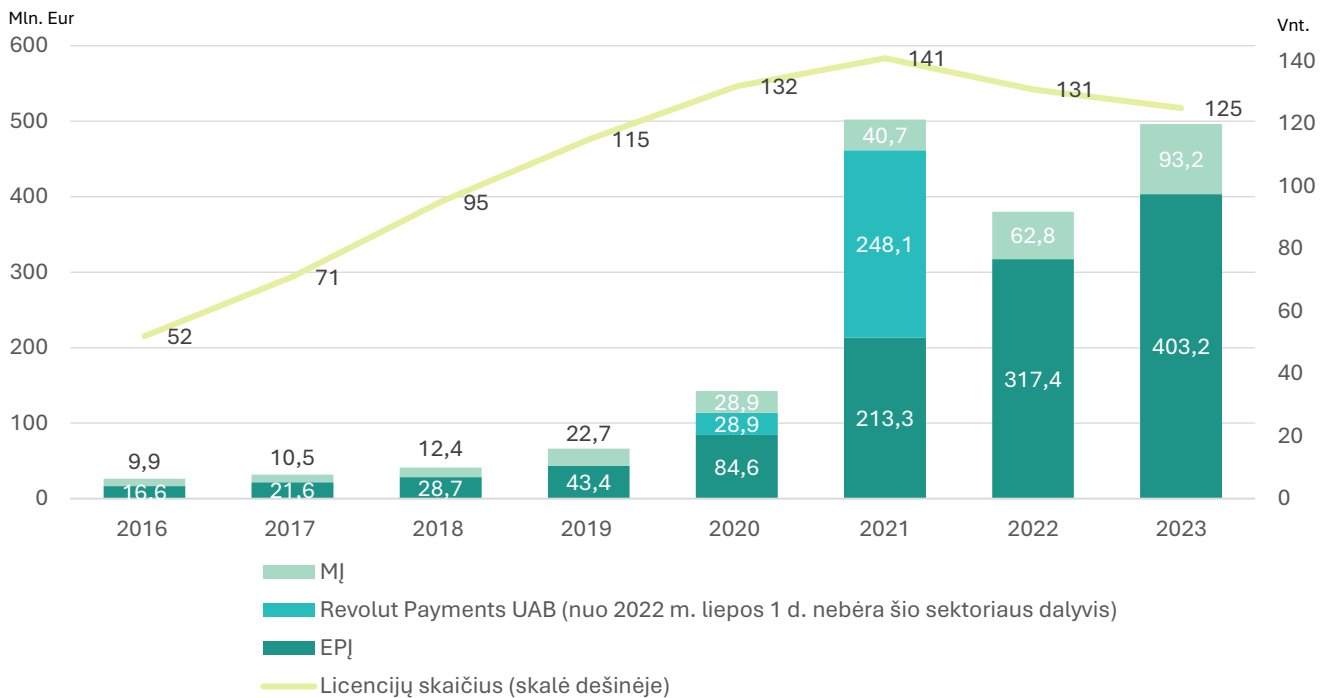

Šaltinis: Lietuvos bankas.

MOKĖJIMO OPERACIJŲ SUMA IR LICENCINĖS PAJAMOS

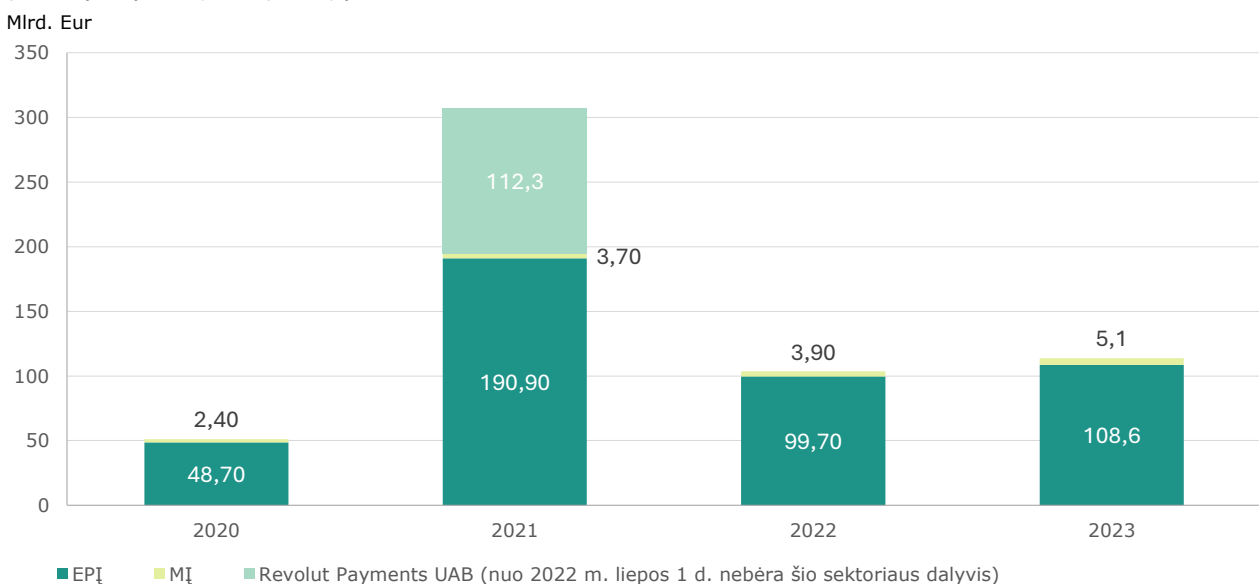
Apžvelgiamu laikotarpiu ir toliau stebėta sektoriaus plėtra. Nors EPĮ ir MĮ sektorius per metus traukėsi (sumažėjo 6 įstaigomis – 2 EPĮ ir 4 MĮ), sektoriaus licencinės veiklos pajamos padidėjo 30 proc. ir sudarė 494,3 mln. Eur (žr. 6 pav.), o mokėjimo operacijų suma – 113,7 mlrd. Eur (per metus padidėjo 10 %) (žr. 7 pav.). Pastebima, kad ir mokėjimo operacijų suma, ir licencinės pajamos kasmet stabiliai didėja, nors EPĮ ir MĮ skaičius mažėja.

6 pav. EPĮ ir MĮ pajamos iš licencinės veiklos ir licencijų skaičius

Šaltinis: Lietuvos bankas.

7 pav. EPĮ ir MĮ mokėjimo operacijų suma

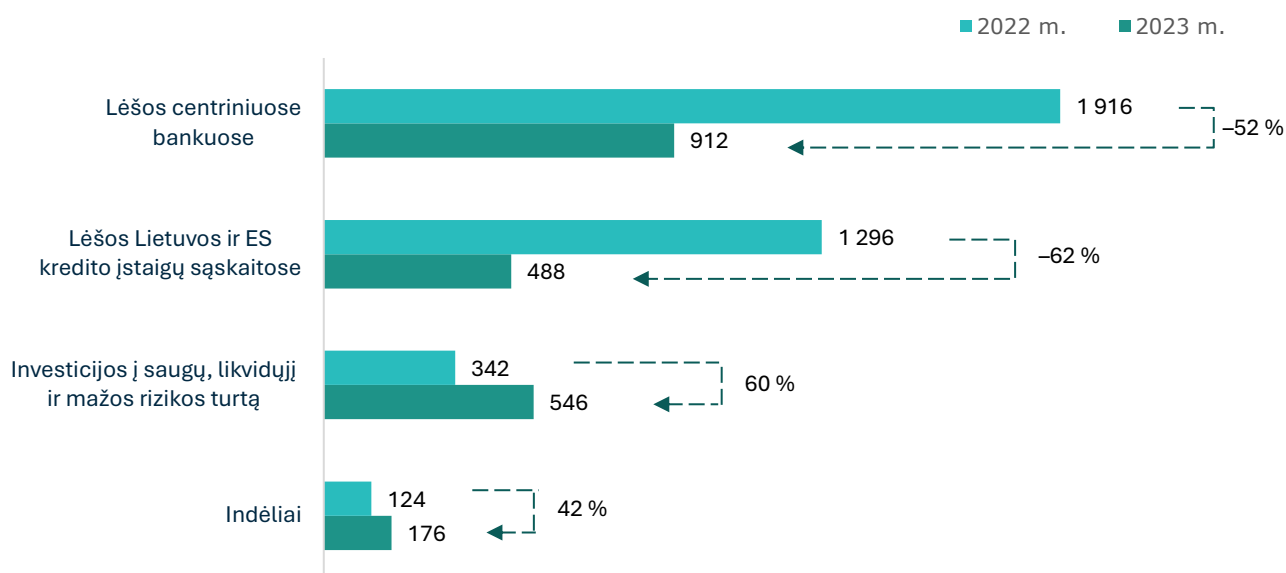
Šaltinis: Lietuvos bankas.

KLIENTŲ LĒŠŲ APSAUGA

Apžvelgiamu laikotarpiu **EPI ir MĮ didžiąją turimų klientų lėšų dalį (912 mln. Eur) sudarė suma, laikyta Lietuvos banke**, antroje vietoje buvo lėšos, investuotos į saugų, likvidų ir mažos rizikos turtą⁴, dalis klientų lėšų buvo laikomos Lietuvos ir Europos Sąjungos (ES) kredito įstaigose. Palyginti su 2022 m., įstaigos Lietuvos ir ES kredito įstaigose laiko net 62 proc. mažiau klientų lėšų (žr. 8 pav.), dvigubai mažiau jų laikoma Lietuvos banke. Atitinkamai didėjo lėšų, investuotų į saugų, likvidų ir mažos rizikos turtą (investuota 204 mln. Eur, arba 60 % daugiau).

Neapmokėtų elektroninių pinigų vidurkis⁵ 2023 m. pabaigoje, palyginti su 2022 m. pabaiga, sumažėjo daugiau nei dešimtadaliu ir siekė beveik 1,7 mlrd. Eur (2022 m. – 1,9 mlrd. Eur).

8 pav. Klientų lėšų palyginimas

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Tiesiogiai iš mokėjimo paslaugų vartotojų arba iš kito mokėjimo paslaugų teikėjo gautas mokėjimo paslaugų **vartotojų lėšas 97 (78 %) įstaigos saugo atskirtas nuo kitų fizinių asmenų ar juridinių asmenų, kurie nėra mokėjimo paslaugų vartotojai, lėšų**. Dalį klientų lėšų 8 proc. įstaigų atskiria, dalį investuoja į saugų, likvidų ir mažos rizikos turtą. Klientų lėšas apsaugo apdraudamos draudimo sutartimi arba gaudamos dėl jų garantiją ar laidavimo raštą⁶ 2 įstaigos (2 % sektoriaus dalyvių). Kitos 16 įstaigų (13 %) neturėjo klientų lėšų ir netaikė klientų lėšų apsaugos reikalavimų dėl savo veiklos modelio ar veiklos nevykdymo.

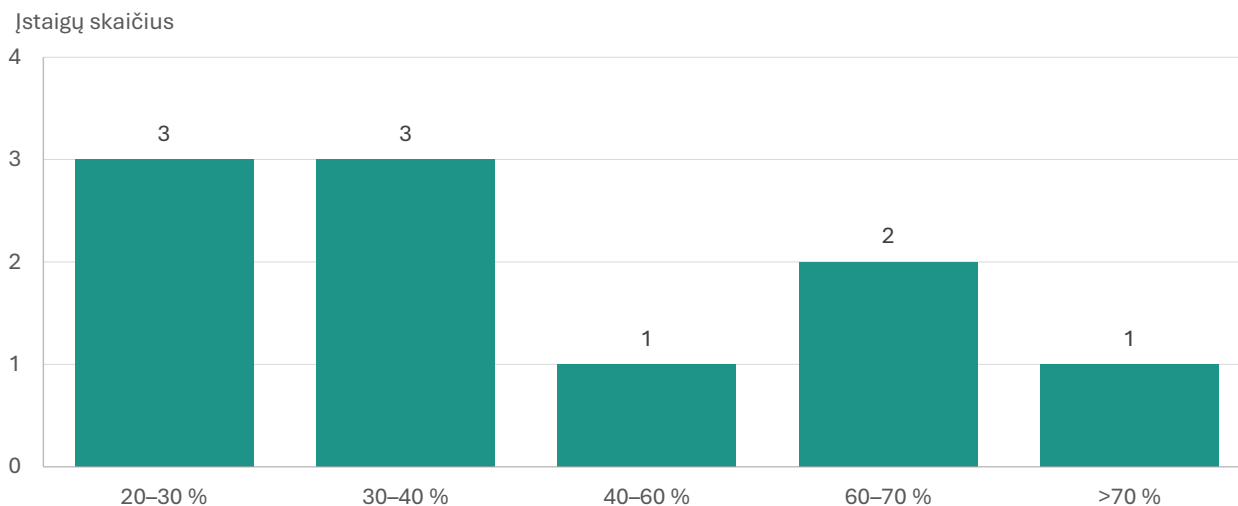
⁴ Investicijas į saugų, likvidų ir mažos rizikos turtą sudaro investicijos į skolas ir nuosavybės vertybinius popierius.

⁵ Neapmokėtų elektroninių pinigų vidurkis – apskaičiuotas kaip finansinių įsipareigojimų, susijusių su kiekvienos dienos pabaigoje per praėjusius 6 mėn. išleistais elektroniniais pinigais, bendros sumos vidurkis, taikomas EPI.

⁶ Laidavimo raštas išduodamas Lietuvos Respublikos draudimo įmonės ar kredito įstaigos (įskaitant užsienio valstybės draudimo įmonės ar kredito įstaigos filialą, įsteigtą Lietuvos Respublikoje) arba kitos valstybės narės draudimo įmonės ar kredito įstaigos, nepriklausančios tai pačiai kaip mokėjimo įstaiga įmonių grupei, tokiai mokėjimo įstaigai negalint įvykdyti savo įsipareigojimų dėl išmokamos sumos, kuri turėtų būti atskirta, jeigu būtų taikomas MĮ 5 straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytas būdas.

2023 m. gruodžio 31 d. duomenimis, 9 įstaigos pasirinko dalį klientų lėšų investuoti į skolos vertybinius popierius ir 1 EPĮ nusprendė investuoti į fondus. 2023 m. bendros investicijos išaugo daugiau nei dvigubai (nuo 255 mln. iki 554 mln. Eur), o investuojančių EPĮ ir MĮ skaičius padidėjo nuo 9 iki 10 – įstaigos vidutiniškai investuoja 45 proc. klientų lėšų į vertybinius popierius (žr. 9 pav.). 3 EPĮ ir MĮ priklausomybė nuo pajamų iš vertybinių popierių reikšmingai padidėjo – jos beveik trečdalį savo pajamų gavo iš palūkanų pajamų už skolos vertybinius popierius. Be to, Lietuvos bankas pastebi, kad didžioji dalis EPĮ ir MĮ vertybinius popierius į apskaitą įtraukia amortizuota savikaina, o ne tikrąja verte – atsiranda rizika, kad balansinė vertė bus mažesnė už rinkos vertę.

9 pav. Klientų lėšų investavimo į vertybinius popierius dalis

Šaltinis: Lietuvos bankas.

Lietuvos banko valdybos [nutarimo](#) nuostatos įpareigoja EPĮ ir MĮ klientų lėšas investuoti į saugius, likvidžius ir mažos rizikos vertybinius popierius, todėl įstaigos investuoja į investicinio reitingo (ne žemesnio nei BBB) vertybinius popierius. Taip pat EPĮ ir MĮ yra įpareigotos investuoti į vertybinius popierius, kurie turi ne didesnę nei 50 proc. rizikos koeficientą. Daugiausia EPĮ ir MĮ investavo į vyriausybės leidžiamus vertybinius popierius, kurių aukštesnis reitingas arba mažesnis rizikos koeficientas. Investavimas į įmonių leidžiamus vertybinius popierius dažnai vertinamas griežčiau dėl galimos didesnės rizikos. Todėl tik 3 įstaigos pasirinko investuoti į įmonių leidžiamus vertybinius popierius. Išanalizavus vertybinių popierių portfelio kokybę pagal emitentų reitingus, pastebėta, kad į ne mažesnius kaip AAA ir AA reitingus turinčius vertybinius popierius investavo tik 20 proc. investuojančių įstaigų, tokia pati dalis įstaigų vertybinių popierių portfeluose turi didesnę nei 50 proc. BBB reitingo vertybinių popierių koncentraciją. 3 EPĮ ir MĮ tik nedidelė investicijų dalis neatitiko leidžiamo rizikos koeficiento, 4 EPĮ ir MĮ investavo į skolos vertybinius popierius, kurių rizikos koeficientas – 0 proc.

KAPITALAS

2023 m. pabaigoje nuosavo kapitalo reikalavimų nevykdė 1 įstaiga (2022 m. atitinkamu laikotarpiu – 2). Apžvelgiamo laikotarpio pabaigoje 12 įstaigų nuosavo kapitalo pakankamumo rodiklis svyravo tarp 1 ir 1,1, o 2022 m. pabaigoje – 1 įstaiga daugiau (13 EPĮ ir MĮ). Lietuvos bankas pabrėžia, kad rinkoje turėtų būti kuo mažesnis skaičius įstaigų, kurių nuosavo kapitalo rodiklis svyruoja tarp 1 ir 1,1 arba yra žemiau 1.

ĮSTAIGOS, TEIKIANČIOS MOKĖJIMO INICIJAVIMO IR SĄSKAITOS INFORMACIJOS PASLAUGAS

EPĮ ir MĮ, pagal licenciją turinčios teisę teikti MIP ir (ar) SIP, skaičius apžvelgiamu laikotarpiu nesikeitė ir, kaip ir 2022 m., jų buvo 25. Šio sektoriaus 3 įstaigos (2 % visų rinkos dalyvių) teikė tik SIP, 4 – ir SIP, ir MIP. Iš 12 įstaigų, 2023 m. teikusių MIP, daugiau nei 10 mln. mokėjimo operacijų per pastaruosius 12 mėn. inicijavo 3 įstaigos, o iš 8 įstaigų, SIP rinkos segmente buvo 1 lyderė, turėjusi prieigą prie 95 proc. visų sąskaitų. Inicijuotų mokėjimų skaičius per metus padidėjo beveik 2 kartus – iki 75,8 mln. vnt. (2022 m. – 47,4 mln. vnt.), o sąskaitų, prie kurių prieigą turėjo SIP teikėjai, ataskaitiniu laikotarpiu buvo šiek tiek daugiau nei 2,97 mln. vnt. (2022 m. – 2,6 mln. vnt.).

SKUNDAI

Lietuvos bankas siekia užtikrinti vartotojų teisių apsaugą, todėl Lietuvos bankui pateiktuose asmenų kreipimuose nurodytos aplinkybės yra vertinamos vykdant rizikos vertinimu pagrįstą (angl. *risk-based*) finansų rinkos dalyvių priežiūrą. Nustačius teisės aktų reikalavimų pažeidimus, sprendžiama, ar reikia atlikti atskirą tyrimą arba taikyti poveikio priemones finansų rinkos dalyviui.

Lietuvos bankas 2023 m. gavo 1 408 skundus dėl mokėjimo paslaugų teikimo: iš jų 667 skundai dėl EPĮ teikiamų mokėjimo paslaugų, 14 – dėl MĮ teikiamų mokėjimo paslaugų. Bendras skundų dėl EPĮ ir MĮ teikiamų mokėjimo paslaugų skaičius – 681.

Iš 681 skundo, gauto dėl EPĮ ir MĮ teikiamų mokėjimo paslaugų, daugiausia buvo gauta skundų dėl finansinio sukčiavimo – 28 proc., šiek tiek mažiau – 26 proc. – dėl mokėjimo kortelių (daugiausia dėl vienašališkai nutrauktų sutarčių ar blokavimo), dėl negrynujų pinigų operacijų (mokėjimo operacijų sulaikymas, netinkamas mokėjimo operacijos įvykdymas) – 22 proc., dėl mokėjimo sąskaitos – 17 proc. (daugiausia dėl vienašališko dalykinių santykių nutraukimo ir mokėjimo paslaugų ribojimų), dėl kitų klausimų – 8 proc.